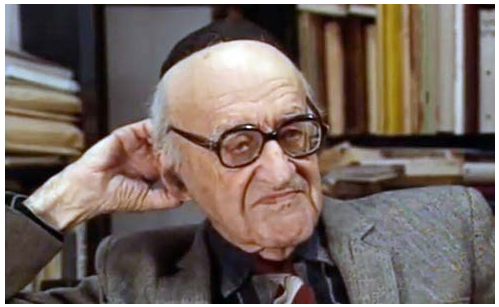

הרפואה וערכי החיים – ישעיהו ליבוביץ'

קארן קווינלן, נערה אמריקאית, שקעה בתרדמת אחרי שהרעילה את עצמה בתערובת של סמים ואלכוהול. היא שכבה מחוסרת הכרה מחוברת למכשירי הנשמה מלאכותית. במצבה לא חל שיפור. כעבור כחצי שנה פנו הוריה לבית החולים בבקשה "לנתק אותה ממכשיר ההנשמה כדי שתמות בכבוד". הרופאים סירבו וההורים פנו לבית המשפט. בית המשפט פסק שהפסקת הטיפול היא הריגה ולכן אין לנתק את קארן מהמכשירים. ההורים הגישו ערעור לבית המשפט העליון.

בשלב זה דנתי בנושא עם כמה רופאים בניו יורק. אומר כמה דברים שאמרתי בדיון.

מה זאת אומרת שיש לאדם זכות לחיות? מי נותן לו זכות זו? מדוע אסור לי לנהוג באדם כפי שמותר לי לנהוג באובייקט או בצמח או בבעל חיים? התשובה על השאלה הזו היא: אומנם לעיקרון זה אין בסיס רציונלי אבל זהו עיקרון יסודי שקיבלנו על עצמנו, ומכאן התוקף שלו. אם מישהו יטען שצריך לנתק את קארן ממכשיר ההנשמה, משום שלחייה אין ערך והיא מעמסה נוראה על הסביבה, אשאל אותו: ומדוע לא אהרוג גם אותך אם לדעתי אין ערך לחייך ואתה מעמסה על הסביבה? אם העיקרון שאסור לקחת חיי אדם מגן עליך, הוא מגן גם על אותה נערה.

תרדמת	coma
להרעיל	to poison
חסרת הכרה, מחוסרת הכרה	unconscious
מחוברת	connected
מכשיר	appliance
הנשמה מלאכותית	artificial respiration
שיפור	improvement
סירבו, לסרב	to refuse
פסק	to decide, to rule
הגישו, להגיש	to submit, to serve
ערעור	appeal
לדון, דנתי	to discus
צמח	plant
עיקרון	Principle
בסיס	Foundation
יסודי	Basic
תוקף	validity, legality
לטעון	to claim
מעמסה	burden
להגן	to defend

אבהיר את הבעיה בצורה מוחשית. נניח שנסכים שצריך לתת לקארן למות בכבוד. מחר יהיה מקרה שני: נערה תשקע בתרדמת אבל תוכל לנשום בעצמה. מה נאמר אז? הרי גם היא בחוסר הכרה וחייה אינם חיים? נניח שנסכים למותה. מחר יקרה מקרה שלישי, נערה הרעילה את עצמה ולא שקעה בתרדמת, אולם התברר שהיא איבדה את האינטיליגנציה האנושית. מה נעשה בה? נכון שהנערה הזו היא יצור אנושי, אך אישיות אנושית אין בה. ומה לגבי ילד שהוא אידיוט מלידה? ומכאן כמובן רק צעד אחד עד להיטלר שקבע שיש להרוג את חולי הרוח ש"לחייהם אין ערך".

השאלה היא היכן הגבול. ברגע שאנחנו מוכנים לדון בשאלה מתי מותר ליטול חיי אדם, מיד עולה השאלה: מתי אסור להפסיק חיי אדם. המסקנה היא שיש עקרונות בעלי משמעות רבה ובעלי תוקף רב כל כך שאל לנו לשאול עליהם. אלה עקרונות מוחלטים שעלינו לקבל בלי שאלות מפני שכל שאלה עליהם מבטלת אותם.

בינתיים ביטל בית המשפט העליון את פסק הדין הראשון והירשה להורים לבקש שיפסיקו את הטיפול בקארן.

להבהיר to clarify
מוחשי tangible, concrete
נניח let's assume
תשקע, לשקוע to sink
הרעילה Poisoned
התברר to turn out, to become clear
יצור אנושי human creature
אישיות personality
חולה רוח insane
היכן Where
ליטול to take
מסקנה Conclusion
עקרון Principle
תוקף Validity
מוחלטים total, absolute
לבטל to cancel
פסק דין verdict

מילון וובסטר:

אויתנזיה euthanasia – המתת חסד – הפעולה של הריגה או הרשאת ההריגה של חולה סופני או פצוע ללא תקווה להחלמה (גם חיית מחמד) בצורה שלא תגרום כאב (יחסית) מתוך מניע של רחמים.

הרשאה - Permission
סופני - Terminal
החלמה - Recovery
חיית מחמד - Pet
מניע - Motive

השקפת היהדות על המתת חסד – מתוך אתר ספריית הכנסת/ המתת חסד ביהדות

נקודת המוצא של היהדות היא "ויברא אלוקים את האדם בצלמו בצלם אלוקים ברא אותו" (בראשית א', כ"ז) . לפיכך קדושת החיים היא ערך עליון והאדם אינו אדון על גופו. המשנה קובעת כי: "לפיכך נברא אדם יחידי, ללמדך, שכל המאבד נפש אחת מישראל...כאילו איבד עולם מלא..." קיומו של האדם, עובדת היותו קיים כיצור חי- היא אמיתה (אַכְּסִיוֹמָה) שאין מערערים עליה ואין עושים עליה רציונליזציה, שעלולה לפרוץ את כל גבולות היקום.

הדבר מתקשר גם להתאבדות - ההתאבדות אסורה בכל הדתות ובמקרים מסוימים גם מהווה עבירה פלילית (עד 1971 נחשבה התאבדות עבירה פלילית במדינת ישראל בהמשך לחוק המנדטורי).

המשפט העברי דן בנושא זה על בסיס השיקולים ההלכתיים וקובע כללים ברורים: רציחה - שפיכות דמים - היא מן האיסורים החמורים שבתורה. בניגוד לרוב דיני- התורה, אשר נידָחים מפני פיקוח נפש - איסור רציחה אינו נדחה. על שפיכות-דמים נאמר הכלל של "ייהרג ואל יעבור", שמשמעותו: גם כשחיי-אדם בסכנה מיידית, אם הצלתו כרוכה בהריגת אחר - ייהרג האדם ואל יעבור על איסור שפיכות דמים. חיי אדם נחשבים כבעלי ערך אין-סופי, כך ששום נימוק רציונלי איננו מספיק להקטין את ערכם עד כדי היתר לרצח, אפילו מתוך רחמים.

עמדת ההלכה היא אפוא חד-משמעית: רצח מתוך רחמים אסור באופן מוחלט. כל פעולה המקרבת באופן אקטיבי את קיצו של אדם - מוגדרת כרצח. לעומת זאת, השפעה פסיבית - מניעה של פעולות מלאכותיות המאריכות חיי-שעה מלאי-סבל - אינה מוגדרת כרצח, והיא מותרת בתנאים מסוימים. הבעיה העיקרית היא הגבול המדויק שבין פסיביות מותרת ובין פסיביות, שהיא , בעצם, גרימת מוות. למשל, האם הפסקת מזון או חמצן תחשב כמניעה מותרת או כגרימת מוות? מתן נוזלים לקיבה או לוריד, האם הוא מותר להפסקה? האם ניתוק חולה סופני ממכונת ההנשמה נחשבים כהמתה פסיבית או כהריגה אקטיבית?

לפיכך therefore
לערער to appeal
להתאבד to commit suicide
עבירה offence
פלילי Criminal
שיקול consideration
כלל Rule
שפיכות דמים blood shed
דחייה, לדחות to postpone
כרוך Bound, wrapped
היתר permission
קץ - סוף
מוגדר Defined
מניעה prevention
גרימה, לגרום To cause
קיבה Stomach
וריד vein

אוצר מילים אביב רמת הביניים Modern Hebrew 120b שבוע 13		
Coma	תַּרְדֵּמָת	**הרפואה וערכי החיים**
Drugs	סַמִּים	
Unconscious	חֲסָרַת הַכָּרָה	
Artificial respiration	הַנְשָׁמָה מְלָאכוּתִית	
Improvement	שִׁיפּוּר, חֵל שִׁיפּוּר	
Appeal	עֶרְעוּר	
Supreme court	בֵּית הַמִּשְׁפָּט הָעֶלְיוֹן	
Principle	עִיקָּרוֹן	
Let’s assume	נָנִיחַ	
Human creature	יְצוּר אֱנוֹשִׁי	
Became clear	לְהִתְבָּרֵר	
Conclusion	מַסְקָנָה	
verdict	פְּסַק דִּין	